

ГРИДЮШКО ОЛЬГА ОЛЕГІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри іноземних мов № 2, аспірант кафедри германських
та східних мов Міжнародного гуманітарного університету

КРИТИКА ЯК ЗАСІБ ПЕРСУАЗІЇ У ПОЛІТИЧНІЙ ПЕРЕДВИБОРЧІЙ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ Й УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Провідними ознаками критики у політичному переліборчому дискурсі є її оцінність, агональність, агресивність та персуазивність. Оцінність критики у передвибірчий період пов'язана з тим, що виборці мають право і хочуть критично оцінити усі здібності потенційного переможця у перегонах, навіть того, якому вони внутрішньо симпатизують і притуляють йому свої уподобання. Агональність критичних висловлювань найбільш яскраво прослідковуємо у створенні опозитивних «МИ:ВОНИ» дискурсів, які слугують для позначення межі між «своїми» та «чужими» як найбільш прототипних для передвибірчої комунікації. Критика суперника може мати агресивний характер і проявлятися у дискредитації опонента з метою доказів його/її професійної і особистісної неспроможності, і як наслідок – неспроможності зайняти посаду, на яку вона/він претендує [1; 2]. Також критика може використатися як засіб персуазії (англ. *persuasion* – переконання, умовляння) з метою запевняти, переконувати, умовляти, схилити, спонукати адресата до тих чи інших дій в межах політичної комунікації, зокрема у передвибірчому дискурсі [3; 4; 5].

Передвибірчий дискурс як різновид політичного дискурсу є концептуально зорієнтованим на критику: його основною характеристикою виступає прагнення до апологізації, тобто подання в кращому світлі свого кандидата, партії і, водночас, спрямованість на активну критику опонента у *face-to-face* комунікації [1]. Також критика зорієнтована не тільки на безпосередньо присутніх слухачів, але вона шукає собі і більш широке коло слухачів. Цієї концепції «не присутнього третього» (англ. *face-to-back communication*) присвячено досить багато робіт з сучасного моделювання мовної комунікації [6], що увиразнює новизну роботи, а саме, застосування цієї моделі в сфері політичного передвибірчого дискурсу.

Для визначення глибинної структури критичного висловлювання та семантичних умов критики було розроблено прототиповий сценарій, який презентується такою парафразою: **Суб'єкт Х <критикує> об'єкт Y за дію P, вказуючи при цьому на недоліки Z об'єкта Y і/або його дій P.** Диференціатор [вказівка на недоліки Z об'єкта Y і/або його дій P] відрізняє критику від осуду. Слід зазначити, що критика може мати сприятливий або несприятливий характер. Як що суб'єкт Х вказує на недоліки Z суворо і знищувально, то така критика є несприятливою і сприймається об'єктом Y як засудження або осуд. Нарешті, якщо суб'єкт Х вказує на недоліки Z об'єкта Y і/або його дій P докладно і ґрунтовно, то така кри-

тика є *сприятливою* і сприймається об'єктом Y як *обговорення, розбір або аналіз*.

Персуазія критики має значний прояв у мовленнєво супроводжувальних жестах (англ., *co-speech gestures*) мовця – адресанта критики, які, з одного боку, зорієнтовані на семантику критичного висловлювання і посилюють експліцитні (прямі/непрямі) вербальні маркери критики (нім. *falsch* (неправильно, хибно), *unrichtig* (неправильно), *der Fehler* (помилка), *fehlerhaft* (помилково), *Bruch* (провал)/укр. *неправильно, помилка, помилково, хибно, невірний, цинізм, недолік, фіаско, падіння*), синхронізуючись із головно наголошеними складами. До таких жестів відносимо жести правої або лівої руки із конфігурацією кисті у вигляді кулака, вказівного пальця, широко відкритої долоні. Такі рухи мають як правило імпульсивний характер, вони направлені убік адресата критики і можуть перевищувати лінію плеча адресанта критики. З іншого боку, персуазивний характер критики може бути реалізований непрямом, імпліцитно і бути «розмитим» в площині мікро- та макротематичних абзаців, які вербалізують такі складні види критики, як сумнів, скепсис, підозру, упередження, недовіру тощо.

Хотім підкреслити, що відмінною рисою українського критичного персуазивного стратегування є активне використання українськими політиками пейоративів (напр., «скотиняка», «підстилка», «покидьок»), жаргону (напр., «ширки», «компашка») та прецедентних цитат з кінострічок («дірку від бублика він отримає, а не владу»), які важко увияти собі в німецькому публічному політичному спілкуванні у критичній площині. При цьому німецькі опозиційні політики експліцитно та прямо називають суб'єкт критики, безпосередньо звертаючись до канцлеру Німеччини Ангели Меркель, наприклад, Аліс Вайдель (партія «Альтернатива для Німеччини»): *«Zum zweiten Mal in diesem Jahr beraten wir über den Entwurf eines Bundeshaushalts. Dazugelernt hat Ihre Regierung seither nichts, Frau Bundeskanzlerin. (2)* При цьому Аліс Вайдель порівнює політику Ангели Меркель із *Ausverkauf/розпродаж, Ausgabewahn/шалені витрати та ideologischen Weltbeglückungsfantasien/ ідеологічні фантазії про ошчасливлення всього світу*. Оскільки Аліс Вайдель вказує на недоліки політики Ангели Меркель докладно і ґрунтовно, то така критика за своїм змістом має вигляд *обговорення, розбору або аналізу*. На особливу увагу заслуговує поведінка канцлера, до якої саме спрямовано критику і яка майже не звертає на неї уваги: протягом усього виступу Вайдель Меркель робить свої нотатки і лише на *ideologischen Weltbeglückungsfantasien* різко відриває голову від паперів і начебто замислюється над словами Вайдель.

Натомість українські політики частіше використовують займенники «їх», «вони», «воно», щоб відокремити себе від суб'єкта критики. Так, говорячи про кандидата в президенти В. Зеленського, Ірина Фаріон називає його «воно», наприклад: «А ви можете перекласти, що **воно** верзло? Ви можете перекласти? Sorry, I don't understand, що **воно** верзло? **Воно** у українській державі живе, **воно** вивчило державну мову? Його за ґрати треба садити вже сьогодні, не допускаючи до другого туру. **Воно** гвалтує мову на очах у всієї країни. **Воно** гвалтує тих, хто сьогодні

захищають нас там, на нульовій позиції. Ми завдяки тим солдатам тут сидимо в залі. А **воно** блює до мене мовою ...» (1). Слід вказати на те, що І. Фаріон вказує на суб'єкт критики, здійнявши праву руку у відкритій долоні. Рухи І. Фаріон мають імпульсивний характер, тому у глядача складається враження, що Ірина Фаріон ніби трясеться від обурення.

Перспективними для подальшого дослідження вважаємо визначення національно-культурної специфіки персуазивних стратегій критичного сайзину німецьких та українських політиків у період електоральної боротьби, зокрема у медійному дискурсі під час заочних та прямих дебатів та ін., а також встановлення кореляції просодичних та кінетичних засобів оформлення критичного висловлювання від його семантико-синтаксичної структури, ключових концептів та різновидів критики (сприятлива/несприятлива, конструктивна/агресивна, засудження/обговорення та ін.) у передвиборчому дискурсі.

Список використаної літератури:

1. Кондратенко Н. В. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів : монографія / Наталя Кондратенко та ін. – Одеса : Астропринт, 2019. – 236 с.
2. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М.: Гнозис, 2004. – 324 с.
3. Diekmannshenke, H. Sprechen über Politik in den Medien. Linguistische Aspekte der Rezeption von politischer Kommunikation // Semantische Aspekte öffentlicher Kommunikation. – Frankfurt/Main: Peter Lang GmbH, 2002. – S. 304-328.
4. Fries, N. Bewertung. Linguistische und Konzeptuelle Aspekte des Phänomens // Sprache und Pragmatik. – Lund: Veröffentlichung des Lunder Projektes, 1991. – № 23. – С. 1-31.
5. Girth H. Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation / H. Girth. – Berlin: De Gruyter, 2002. – 172 S.
6. Woolard, K. A. Bystanders and the Linguistic Construction of Identity in Face-to-Back Communication / K. A. Woolard // Peter Auer, ed. Style and Social Identities. – Berlin/ NY: Mouton de Gruyter, 2007. – P. 187-207.

Ілюстративний матеріал:

1. Ірина Фаріон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7vfj3BChOYQ&frags=pl%2Cwn>
2. Alice Weidel [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.youtube.com/watch?v=7DFA1p1eApo&t=40s&frags=pl%2Cwn>

Ключові слова: персуазія, критична риторика, німецький, український, електоральний дискурс, вербальний, паравербальний, імпліцитний, подібності, відмінності, етноспецифічні контрасти.

Ключевые слова: персуазія, критическая риторика, немецкий, украинский, электоральный дискурс, вербальный, паравербальный, имплицитный, сходства, различия, этноспецифические контрасты.

Key words: persuasion, critical rhetoric, German, Ukrainian, electoral discourse, verbal, paraverbal, implicit, similarities, differences, ethnospecific contrasts.